

Finansijsko izvještavanje u funkciji korporativnog upravljanja privrednim društvom

STRUČNI RAD

UDK 657:336.146]: 347.72

DOI: 10.56362/Rev24105105V

Vedrana Vuković Perduv¹

Rezime: Odluke koje investitori i drugi korisnici finansijskih izvještaja donose na osnovu pogrešnih finansijskih informacija nanose ogromne štete korisnicima informacija, ali i široj javnosti. Dobro korporativno upravljanje počiva na jasnom interesu najviših organa uprave informacije prezentovane u finansijskim i nefinansijskim izvještajima prikazuju istinitu sliku imovinskog i finansijskog položaja preduzeća, kao i obelodanjivanje svih rizika povezanih sa prirodnim, društvenim okruženjem.

Primljen: 06.02.2024.

Ispravljen: 24.02.2024.

Prihvaćen: 27.03.2024.

Objavljen: 28.06.2024.

Ključne reči: *finansijski izvještaji, korporativno upravljanje, privredno društvo*

UVOD

Važnost finansijsko-računovodstvenih informacija, proističe iz činjenice da finansijsko-računovodstveni sistem predstavlja jedini potpuni sistem brojčane analize preduzeća, koji obuhvata sva poslovna događanja, kako unutar preduzeća, tako i iz odnosa sa trećim licima. To je i normalno, ako se zna da se sve poslovne transakcije, sve ono što se u izabranom izvještajnom periodu dešavalo u preduzeću sliva u osnovne finansijske izvještaje.

Finansijski izvještaji su podloga za procjenu budućeg rentabilitetnog i finansijskog položaja preduzeća, što može uticati na kretanje tržišne vrijednosti pojedinačnih akcija i vrijednosti ukupnog kapitala preduzeća. Finansijski analitičari i drugi korisnici proučavaju finansijske izvještaje s krajnjom namjerom da na osnovu uvida u njih projektuju buduće performanse preduzeća i menadžmenta, na osnovu čega bi odlučili da li da investiraju ili dezinvestiraju, kao i da li da pozajme novac ili da investiraju u akcije.

Korporativni finansijski izvještaji dobijaju obavezujući i javni karakter, a informacije sadržane u njima su u funkciji smanjenja rizika investitora, poboljšanja kvaliteta odluka i povećanja efikasnosti tržišta kapitala. Finansijsko izvještavanje je, u tom smislu, prikladan način da se postojećim i potencijalnim učesnicima na tržištu kapitala pošalju određene poruke o stanju i perspektivi preduzeća, čime postaje važan činilac njegovog funkcionisanja.

¹ Ministarstvo za naučnotehnološki razvoj i visoko obrazovanje Republike Srpske.
E-mail: vedrana-vukovic@hotmail.com

ZNAČAJ KORPORATIVNOG UPRAVLJANJA U PREDUZEĆU

Upravljanje korporacijama podrazumijeva da poslovne odluke koje se donose budu najbolje moguće pri datim okolnostima. Da bi se ovaj cilj postigao, neophodno je da sistem upravljanja privrednim društvima bude dobro uređen, odnosno zasnovan na jasnim i transparentnim pravilima, i sa jasnom i svrsishodnom podjelom nadležnosti unutar privrednog društva. "Korporativno upravljanje omogućava privrednom društvu da privuče ljudski i finansijski kapital, da efikasno vodi poslovanje i obezbijedi dugoročni i održivi razvoj, uzimajući u obzir i interese vlasnika i interese drugih strana koje imaju legitimne interese u poslovanju društva" (4, 8).

FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE U KONCEPTU KORPORATIVNOG UPRAVLJANJA

Preduzeće je ciljno usmjeren sistem, koji ne egzistira izolovano, već tokom poslovanja uspostavlja uzročno-posljedične veze sa okruženjem. U tom procesu, preduzeće treba da jasno definiše svoje ciljeve, anticipirajući promjene koje mogu nastati u okruženju. Menadžment preduzeća mora dobro poznavati sistem kojim upravlja, kao i poslovne prilike, pa je podsistem informisanja osnova za postizanje postavljenih ciljeva. Proces upravljanja preduzećem podrazumijeva preduzimanje konkretnih aktivnosti, kako bi se osigurao rast i razvoj, a samim tim i opstanak u tržišnim uslovima privređivanja. Kvalitet ovog procesa je određen nastojanjem menadžmenta da postigne uspjeh u poslovanju, izraženo stopom povrata na uloženi kapital (rentabilnost), i obezbijedi sigurnost uloženog kapitala. Navedene osnovne principe menadžeri moraju respektovati tokom realizacije upravljačkih aktivnosti koje se odnose na:

- polaganje računa vlasnicima o stanju i uspjehu poslovanja preduzeća,
- donošenje pojedinačnih poslovno-finansijskih odluka,
- uspostavljanje sistematskih upravljačkih kontrola poslovno-finansijskog procesa, pri čemu presudnu ulogu ima planiranje i kontrola periodičnih ostvarenja preduzeća.

Donošenje poslovnih odluka podrazumijeva postojanje informacija odgovarajućeg kvaliteta. Informacije se pojmovno mogu definisati na različite načine, a sa stanovišta procesa upravljanja, može se reći da su to obrađeni podaci prikazani u obliku koji je pogodan za korisnika i koji ima značajnu vrijednost u tekućim ili budućim aktivnostima i odlukama. Dakle, upravljanje, predstavlja rad sa informacijama, koje su osnova za donošenje poslovnih odluka, kojima se preduzeće usmjerava ka postavljenim ciljevima.

Efekti upravljačkih odluka menadžmenta ocjenjuju se kroz finansijske izvještaje, koji su proizvod računovodstva preduzeća u kome se evidentiraju sve donesene

poslovne odluke. Finansijski izvještaji omogućavaju menadžerima i analitičarima pregled i utvrđivanje:

1. stanja i razvoja finansijskog položaja preduzeća iskazanih u bilansu stanja i
2. rezultata poslovanja preduzeća iskazanog u bilansu uspjeha i
3. tokova finansijskih sredstava kroz aktivnosti.

Upravljanje preduzećem je usmjereno na percepciju budućih događaja i tokova vrijednosti u preduzeću kao posljedicu sadašnjih odluka, dok je računovodstvo ex post orijentisano. Ipak, veze između računovodstva i upravljanja preduzećem su značajne i višestruke.

Uspjeh menadžmenta u odlučivanju zavisi od kvaliteta raspoloživih informacija zato što čitav proces upravljanja preduzećem zapravo predstavlja rad sa informacijama. Računovodstveni standardi, razvijeno korporativno upravljanje, uspostavljen sistem internih kontrola, eksterna revizija i poslovna etika su komponente sa ključnom ulogom u građenju povjerenja javnosti u sistem finansijskog izvještavanja. Primjenom računovodstvenih standarda minimizira se činjenje nedozvoljenih radnji, usljed upotrebe različitih računovodstvenih metoda prilikom sastavljanja finansijskih izvještaja (6). „Uloga korporativnog upravljanja i računovodstvene profesije u vraćanju i osiguranju povjerenja u finansijske izvještaje, dolazi do izražaja posebno nakon finansijskih skandala i finansijske krize (5).

Finansijski izvještaji su osnov za donošenje odluka o investiranju, odobravanju kreditnih aranžmana po iznosu i ročnosti, zaključivanju ugovora o međusobnom snabdevanju u različitom vremenskom trajanju, isporuci proizvoda i sl. (7).

Savremeno korporativno izvještavanje sveobuhvatnim pristupom u publikovanju poslovnih performansi privrednih subjekata doprinosi većoj transparentnosti finansijskih izvještaja i boljoj poslovnoj komunikaciji tržišnih učesnika. Pored koristi za privredne subjekte, u nacionalnim i globalnim okvirima, transparentnost sistema finansijskog izvještavanja ubrzava finansijske i robne tokove, smanjuje rizik od obimne regulativne, stimuliše naplatu poreza i dažbina, smanjuje sudske troškove, što pogoduje privrednoj konjunkturi i privredni ambijent čini stabilnim.

SAVREMENO KORPORATIVNO UPRAVLJANJE I IZVJEŠTAVANJE O ŽIVOTNOJ, DRUŠTVENOJ SREDINI I UPRAVLJANJU ORGANIZACIJOM

U savremenom okruženju, i investitori, kreatori politika i regulatorni organi, postavljaju organizacijama sve veće zahtjeve za objelodanjivanjem podataka. U tom smislu uvode se i novi zakoni o obavezama kompanija u pogledu održivosti i lancima vrijednosti.

Tako je u Evropskoj uniji Direktivom 2014/95/EU Europskog parlamenta (2) uveden zahtjev da preduzeća objavljuju barem informacije o pitanjima životne sredine, društvenim i kadrovskim pitanjima, poštovanju ljudskih prava, borbi protiv korupcije i pitanjima u vezi s podmićivanjem. Od preduzeća se zahtijeva da objavljuju informacije iz sljedećih

područja izvještavanja: poslovni model; politike, uključujući postupke temeljite analize; rezultati tih mjera; rizici i upravljanje rizicima; te ključni pokazatelji uspješnosti relevantni za poslovanje. Iako mnoge interesne strane smatraju da izraz „nefinansijski” nije odgovarajući. Činjenica je da su takve informacije finansijski sve mjerodavnije.

Posljednjih je godina zabilježen znatan porast potražnje za informacijama o korporativnoj održivosti, posebno iz investicione zajednice. Taj porast potražnje podstaknut je promjenjivom prirodom rizika za preduzeća i rastućom svijesti investitora o finansijskim posljedicama tih rizika. To se posebno odnosi na finansijske rizike povezane s klimom. Pandemija bolesti COVID-19 dodatno je ubrzala rast potreba korisnika za informacijama, posebno jer je razotkrila ranjivost lanaca vrijednosti radnika i preduzeća. Informacije o učinku na prirodno okruženje relevantne su i u kontekstu ublažavanja budućih pandemija jer se ljudsko remećenje ekosistema sve više povezuje s pojavom i širenjem bolesti (3).

Kvalitetno izvještavanje o pitanjima održivosti može poboljšati pristup preduzeća finansijskom kapitalu. Izvještavanje o održivosti može takođe pomoći preduzećima da utvrde i upravljaju vlastitim rizicima i prilikama koje se odnose na pitanja održivosti.

Države članice trebale bi se pobrinuti za to da se, ako se pravom Unije zahtijeva da elemente izvještavanja o održivosti preduzeća verifikuje akreditovana nezavisna treća strana, izvještaj akreditovane nezavisne treće strane stavi na raspolaganje kao prilog izvještaju poslovanja ili na drugi javno dostupan način. (1).

REZULTATI EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja ovog rada je prikupljanje informacija o važnosti finansijskog izvještavanja a u cilju efikasnijeg korporativnog upravljanja i podizanje finansijskih performansi preduzeća odbacivanjem nepouzdanih, netačnih i neatestiranih računovodstvenih informacija, te jačanjem interdisciplinarnih kompetencija i prosuđivanja zasnovanog na objektivnim činjenicama.

Informacije do kojih se došlo kao rezultat empirijskog istraživanja dobijene su anketnim upitnikom među internim revizorima, rukovodiocima finansijskih odjeljenja, i službenicima u finansijsko-računovodstvenom sektoru. Većina pitanja je zatvorenog tipa: direktna pitanja, pitanja sa ponuđenim odgovorima nabrojavanja, te pitanja sa ponuđenim odgovorima intenziteta. Od ispitanika je zatraženo da iznesu svoje mišljenje o potencijalnim razlozima koji negativno utiču na korporativno upravljanje u kompanijama, ulozi forenzičkog računovodstva i forenzičke revizije u otkrivanju prevara i kriminalnih radnji, potrebi njegovog uvođenja i uticaju na obim i učestalost pojave finansijskih prevara i kriminalnih radnji u Republici Srpskoj.

Na osnovu sprovedenog istraživanja putem anketnog upitanika a koji je koncipiran kao segment potreba i mogućnosti kvalitetnijeg finansijskog izvještavanja a u cilju efikasnijeg korporativnog upravljanja privrednih društava došlo se do sljedećih rezultata:

Prikaz starosne strukture ispitanika sa aspekta popune anketnog upitnika ilustriran je u Tabeli 1.

Tabela 1. Starosna struktura ispitanika

18 -30 godina	5	8,77%
31 -40 godina	30	52,63%
41 -50 godina	12	21,05%
51 -60 godina	10	17,54%
preko 60 godina	0	0,00
Ukupno:	57	100,00%

Izvor : Rezultat vlastitog istraživanja autora

Najveći broj ispitanika, njih 30 (52,63%) je starosne dobi od 31 do 40 godina. Starosne dobi od 41 do 50 godina učestvovalo je 12 ispitanika ili 21,05%, a 10 ispitanika je od 51 do 60 godina (17,54%). Najmanji broj ispitanika, njih 5 ili 8,77% odnosi se na starosnu dob od 18-30 godina, koji su dali doprinos kao najmlađi ispitanici u istraživanju. Nije bilo ispitanika starosne dobi preko 60 godina. U tabeli 2 prikazan je pregled ispitanika prema polnoj strukturi koji su dali doprinos istraživanju primjenom anketnog upitnika.

Tabela 2. Polna struktura ispitanika

Pol	Broj	% ispitanika
Muškarci	18	31,60 %
Žene	39	68,40%
Ukupno:	57	100,00 %

Izvor: rezultat vlastitog istraživanja autora

U istraživanju je učestvovalo 18 muškaraca i 39 žena, odnosno od ukupno 57 ispitanika, 68,40% su činile žene, a 31,60% muškarci ispitanici.

Pregled funkcija koju obavljaju zaposleni unutar organizacija dat je u tabeli 3 sa aspekta primjene anketnog upitnika.

Tabela 3. Pregled ispitanika prema funkciji koju obavljaju unutar organizacije

Funkcija unutar organizacije	Broj ispitanika	% ispitanika
Upravljačka	8	14,00%
Interni revizor	9	15,80%
Računovođa	31	54,40%
Zaposleni	7	12,30%
Ostali	2	3,50%
Ukupno:	57	100,00%

Izvor: rezultat vlastitog istraživanja autora

Najveći broj ispitanika, 54,40% (31) obavlja poslove računovođe unutar organizacije, zatim 9 (15,80%) ispitanika je angažovano na poslovima internog revizora. Upravljačku ulogu ima 8 ispitanika, odnosno 14,00%, dok se 7 lica, odnosno 12,30% izjasnilo kao zaposleni u organizaciji i 2 lica (3,50%) obavljaju drugu funkciju u organizaciji.

U tabeli 4 dat je prikaz rezultata istraživanja ispitanika kada su u pitanju potencijalni razlozi koji negativno utiču na korporativno upravljanje u organizacijama.

Tabela 4. Prikaz rezultata istraživanja – potencijalni razlozi koji negativno utiču na korporativno upravljanje u kompanijama

Razlozi	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Nesiguran sam	Slažem se	Potpuno se slažem
Loše publikovanje finansijski i nefinansijskih informacija	1	9	12	29	6
Dobar odnos između društva i eksternih revizora	6	15	19	13	4
Neprikladan sastav odbora direktora u kompanijama	1	3	8	33	12
Stanje ekonomije utiče na sprovođenje korporativnog upravljanja	0	2	8	30	17

Izvor: rezultat vlastitog istraživanja autora

Analizirajući rezultate istraživanja, najveći broj ispitanika se izjasnio za konstataciju „slažem se“, potvrđujući potencijalne razloge koji negativno utiču na sprovođenje procesa i postizanja kvaliteta korporativnog upravljanja u kompanijama. Određeni broj ispitanika nije bio siguran da li su to potencijalni razlozi lošeg korporativnog upravljanja. Najmanji broj ispitanika je odgovorio po pojedinačnim razlozima konstatacijom „uopšte se ne slažem“, što se vidi iz tabele 4. Možemo konstatovati i da je veći broj ispitanika odgovorio „potpuno se slažem“ potvrđujući razloge koji negativno utiču na korporativno upravljanje, kao što su „neprikladan sastav odbora direktora u kompanijama“ i stanje ekonomije utiče na sprovođenje korporativnog upravljanja“. Pregled rezultata istraživanja objelodanivanja informacija u konceptu korporativnog upravljanja u kompanijama prikazan je u Tabeli 5.

Istraživanjem smo došli do podatka da se najveći broj ispitanika izjasnio za konstataciju „slažem se“, kada je u pitanju objelodanivanje informacija „organizacija treba da blagovremeno i tačno iznosi finansijske i poslovne rezultate organizacije“ i „organizacija treba da objelodani sva pitanja koja se tiču zaposlenih i akcionara (na primjer programi za razvoj ljudskih resursa i obuke)“. Kada je u pitanju objelodanivanje informacija „godišnja revizija treba da bude sprovedena od strane nezavisnog, kompetentnog i kvalifikovanog forenzičkog revizora“ i „informacije treba da budu prezentovane u skladu sa međunarodnim standardima računovodstva“, ispitanici anketnog upitnika su najvećim dijelom u potpunosti saglasni sa načinom objelodanivanja informacija. Veoma mali broj ispitanika se ne slaže sa prikazanim načinom objelodanivanja informacija koje utiču na koncept korporativnog upravljanja u kompanijama.

Tabela 5. Prikaz rezultata istraživanja – objelodanjivanje informacija korporativnog upravljanja u kompanijama

Objelodanjivanje informacija	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Nesiguran sam	Slažem se	Potpuno se slažem
Organizacija treba da blagovremeno i tačno iznosi finansijske i poslovne rezultate organizacije	0	4	4	27	22
Organizacija treba da objelodani sva pitanja koja se tiču zaposlenih i akcionara (na primjer programi za razvoj ljudskih resursa i obuke).	0	6	5	32	14
Godišnja revizija treba da bude sprovedena od strane nezavisnog, kompetentnog i kvalifikovanog forenzičkog revizora.	0	4	3	24	26
Informacije treba da budu prezentovane u skladu sa međunarodnim standardima računovodstva.	0	1	1	16	39

Izvor : rezultat vlastitog istraživanja autora

Računovodstvene informacije imaju značajnu ulogu u korporativnom upravljanju. Istraživanjem putem anketnog upitnika utvrđeno da najveći broj ispitanika „potpuno se slaže“ da računovodstvene informacije treba blagovremeno i tačno iznositi, kao i da budu prezentovane u skladu sa međunarodnim računovodstvenim standardima.

Potencijalni razlozi koji negativno utiču na korporativno upravljanje privrednih društava su:

- Loše publikovanje finansijskih i nefinansijskih informacija.
- Visina poreske stope loše utiče na kvalitet korporativnog upravljanja.
- Dobar odnos između društva i eksternih revizora.
- Neprikladan sastav odbora direktora u kompanijama.
- Stanje ekonomije utiče na sprovođenje korporativnog upravljanja.
- Organizacije neblagovremeno i netačno iznose finansijske i poslovne rezultate.

ZAKLJUČAK

Preduzeće je ciljno usmjeren sistem, koji ne egzistira izolovano, već tokom poslovanja uspostavlja uzročno-posljedične veze sa okruženjem. Finansijsko izvještavanje je, u tom smislu, prikladan način da se postojećim i potencijalnim učesnicima na tržištu kapitala pošalju određene poruke o stanju i perspektivi preduzeća, čime postaje važan činilac njegovog funkcionisanja.

Rezultati istraživanja pokazuju da organizacija treba da blagovremeno i tačno iznosi finansijske i poslovne rezultate organizacije. Istraživanjem koje smo sprovedi među

revizorima, računovođama, rukovodiocima u javnom i privatnom sektoru, došli smo do podatka da se najveći broj ispitanika smatra da organizacija treba blagovremeno i tačno da iznosi finansijske i poslovne rezultate organizacije i da organizacija treba da objelodani sva pitanja koja se tiču zaposlenih i akcionara (na primjer programi za razvoj ljudskih resursa i obuke).

Kada je u pitanju objavljivanje finansijskih informacija, najveći broj ispitanika smatra da godišnja revizija treba da bude sprovedena od strane nezavisnog, kompetentnog i kvalifikovanog forenzičkog revizora i da informacije treba da budu prezentovane u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskom izvještavanja.

LITERATURA

1. DIREKTIVA (EU) 2022/2464 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 14. prosinca 2022. o izmjeni Uredbe (EU) br. 537 /2014 , Direktive 2004/109/EZ, Direktive 2006/43/EZ i Direktive 2013/34/EU u pogledu korporativnog izvješćivanja o održivosti.
2. Direktiva 2006/43/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 17. svibnja 2006. o zakonskim revizijama godišnjih finansijskih izvještaja i konsolidiranih finansijskih izvještaja, kojom se mijenjaju direktive Vijeća 78/660/EEZ i 83/349/EEZ i stavlja izvan snage Direktiva Vijeća 84/253/EEZ (SL L 157, 9.6.2006., str. 87).
3. DIREKTIVA 2014/95/EU EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 22. listopada 2014. o izmjeni Direktive 2013/34/EU u pogledu objavljivanja nefinansijskih informacija i informacija o raznolikosti određenih velikih poduzeća i grupa.
4. Korporativno upravljanje. Bosansko -hercegovački priručnik za korporativno upravljanje Sarajevo, 2009.
5. Malešević A., Vranković, Poslovna analiza, Ekonomski fakultet Subotica, 2007.
6. Vrentzou E. The Effects of International Financial Reporting Standards on the Notes of Auditors, Managerial Finance, 2011., No 37: 334-346.
7. Yakhou M., Dorweiler V.P., (2004). Dvostruke reforme: Računovodstvo i korporativno upravljanje, Menadžerski revizorski žurnal, br.19:361-377.
8. Kodeks korporativnog upravljanja, (Službeni glasnik RS", br. 99/2012 od 16.10.2012. godine).

Financial Reporting in the Function of Corporate Governance of a Business Entity

Summary: Decisions made by investors and other users of financial statements based on incorrect financial information cause significant damage to users and the broader public. Good corporate governance relies on the clear interest of the highest management bodies to present accurate information in both financial and non-financial reports, reflecting the true state of a company's assets and financial position, as well as disclosing all risks associated with the natural social environment.

Keywords: financial statements, corporate governance, business society.